Marietjie Nelson

DIE GEBRUIK VAN *DEDICARE* EN *DEDICATOR* DEUR TERTULLIANUS

DEDICARE

Die aanleiding tot hierdie studie was 'n opmerking van Waszink (1947: 277). In sy kommentaar op die *De Anima* van Tertullianus sê hy oor *An. 19.7* dat Tertullianus *dedicans* gebruik as 'n sinoniem vir *initians* en voeg daarby dat hy waarskynlik die eerste outeur is wat die ww. *dedicare* in hierdie betekenis gebruik. Die doel van hierdie studie is dus om:

1 na te gaan in watter verskillende betekenis Tertullianus *dedicare* gebruik;

2 bogenoemde stelling van Waszink met die hulp van woordeboeke te kontroleer;

3 vas te stel of Tertullianus die gebruik van *dedicare* in die betekenis van *begin* oorgeneem het uit 'n Bybelvertaling wat in sy tyd bestaan het;

4 vas te stel of die woorde *inaugurare* en *initiare* (as sinoniem vir *dedicare*) in die Christelike literatuur 'n betekenisverskuiwing toon ten opsigte van die gebruik in die vóór-Christelike literatuur;

5 die gebruik en betekenis van die agentnaam *dedicator* na te gaan.

Die stof word onder die volgende hoofde behandel:

1

Alle opgespoorde voorbeelde van die gebruik van *dedicare* deur Tertullianus.

2

Voorlopige konklusie.

3

Die betekenis van *dedicare* soos aangegee deur verskillende woordeboeke.

4

Betekenis Komponente in vóór-Christelike gebruik en dié by Tertullianus.

5

Gebruik van *dedicare* ná Tertullianus.

6

Die woord *dedicator*

7

Samevatting.

1 Alle opgespoorde voorbeelde van die gebruik van DEDICARE deur Tertullianus. (Die nommers is bloot om verwysing te vergemaklik.)

1.1

Apologeticum 12.3 In patibulo primum corpus dei vestri dedicatur. (Op die kruishout **word die eerste begin gemaak** aan die liggaam van julle god.)

1.2

De Anima 19.7 infans omnes simul dedicans sensus (die baba wat gelyktydig al sy sintuie **begin gebruik**).

1.3

De Anima 45.3 Sic et in primordio somnus cum ecstasi dedicatus: et misit deus ecstasin in Adam et dormiit. (So het ook in die begin die slaap met bewusteloosheid 'n **aanvang geneem** en God het 'n diepe slaap op Adam gestuur en hy het geslaap.)

1.4

De Baptismo 19.2 ... laetissimum spatium

... quo et domini resurrectio inter discipulos frequentata est et gratia spiritus sancti dedicata est ('n blye tyd ... waarin die opgestane Here herhaaldelik onder sy dissipels verkeer het en toe die genade van die Heilige Gees *vir die eerste keer* aan hulle *verleen is*). Dié vertaling van Mohrmann (1951: 269) is baie meer sinvol as dié van Meyboom (1931:258) wat *dedicare* oral vertaal met *wy* of *inwy*.

1.5

Adversus Marcionem 1.10.1 Moyses primus videtur in templo litterarum suarum deum mundi dedicasse. (Dit blyk dat Moses die eerste was om in die tempel van sy geskifte die God van die wêreld *te begin vereer*.)

1.6

Adversus Marcionem 1.22.10 Tiberio deus ille praestiterit, ut imperio eius divina bonitas in terris dedicaretur (Julie god sou dit vir Tiberius te ere na gegee het dat in sy regeringstyd goddelike goedheid *vir die eerste keer gevestig is* op die aarde.)

1.7

Adversus Marcionem 4.5.4 ... atquin haec (evangelia) magis a primordio fuisse credibile est, ut priora, qua apostolica, ut cum ipsis ecclesiis dedicata. (Inderdaad is dit nog meer geloofwaardig dat hulle van die begin af daar was, in soverre hulle vroeër was, aangesien hulle van apostoliese oorsprong was en saam met die kerke self *gevestig is*.)

1.8

De Monogamia 4.3 ubi primum scelus, homicidium in fratricidio dedicatum. (Toe moord wat met broedermoord *begin het*, (lett. *begin is*) die eerste misdaad was.)

1.9

De Monogamia 6.4 Secundus quoque Moyses populi secundi quo primo nomen Domini dedicatum est non fuit digamus. (Die

tweede Moses van die tweede volk ... in wie vir die eerste keer die Naam van die Here **gevestig is**, was nie twee maal getroud nie.)

1.10

Adversus Nationes 1.18.3 Crucis vero novitatem ... Regulus vester libenter dedicavit. (Julle Regulus **het** vrywilliglik **begin** met 'n nuwe vorm van marteling, naamlik die kruis/ letterlik: die nuwigheid van die kruis.)

1.11

De Paenitentia 2.3 Nam deus ... post eiectum paradiso mortique subiectum, cum rursus ad suam misericordiam maturuisset, iam inde in semetipso paenitentiam dedicavit ... (Want nadat God ... (hom, Adam) uit die paradys verdryf het en aan die dood onderwerp het, het Hy weer gou tot sy barmhartigheid teruggekeer en het hy reeds toe in sy eie Persoon as 't ware **begin** om boete te doen.)

1.12

De Resurrectione Mortuorum 11.6 de materia ... volunt ab illo universitatem dedicatam (hulle beweer dat die heelal deur Hom **begin is** uit stof ...)

1.13

De Resurrectione Mortuorum 61.5 iam, tunc dedicabatur 'non in pane vivit homo' [Reeds toe is (die uitspraak) **bevestig** : 'die mens leef nie van brood nie']

1.14

Scorpiace 1.4 ea potestate quam apostulus dedicavit. (Met daardie mag wat die apostel **begin gebruik het**) (of: vir die eerste keer gebruik het.)

1.15

Scorpiace 3.4 Itaque tria milia hominum a parentibus proximis caesa, quia tam proximum parentem deum offenderant, transgressionis et primordia et merita dedicaverunt. (Dus het drieduisend mense wat gedood is deur hulle naaste verwante omdat hulle God, die heel naaste verwant, aanstoot gegee het, **vir die eerste keer begin** met oortreding en verdiende vergelding.)

1.16

De leiuncio 8.2 Ipse mox Dominus baptismum suum et in suo omnium, ieiuniis dedicavit habens efficere panes ex lapidibus. [Die Heer self het weldra sy doop, en saam met syne dié van almal, met vaste **bevestig** terwyl hy (die mag) gehad het om brode uit klippe te maak.]

1.17

De Anima 37.4 Sed et cum septimo mense nativitas plena est facilius quam octavo, honorem sabbati agnoscam, ut quo die dedicata est dei conditio, eo mense interdum producatetur dei imago. [Maar ook terwyl na die sewende maand die geboorte volledig is, makliker as na die agste, sal ek die eer van die sabbat erken in soverre dat op die dag waarop die Skepping van God **geheilig (gewys) is**, in dieselfde (soveelste) maand daar soms 'n beeld van God voortgebring word.]

1.18

*Adversus Hermogenem 29.1 Siquidem omnia opera sua deus consummavit, incultis primo elementis depalans quodammodo mundum, dehinc exornatis velut **dedicans*** (As inderdaad God al sy werke voltooi het, deur eers op 'n sekere manier die wêreld af te baken met 'n ruwe begin en daarna dit as 't ware **te heilig** met fyner dinge.)

1.19

*Adversus Marcionem 4.14.1 Iam hoc ipsum, quod a benedictionibus coepit, creatoris est qui universa prout edidit, nulla alia voce quam benedictionis **dedicavit**.* [Nou is hierdie eienskap, dat Hy begin met seëninge, eie aan die Skepper wat met geen ander woord as een van seën nie, die heelal **geheilig (gewy) het** sodra Hy dit voortgebring het.]

2 Voorlopige konklusie -

Die verskillende betekenisse waarin Tertullianus *dedicare* in hierdie voorbeelde gebruik, kan in die volgende begripskategorieë gegroepeer word:

2.1 om te wy, te heilig: 1.17, 1.18 en 1.19.

2.2 om te begin: 1.1, 1.3, 1.8, 1.10, 1.11, 1.12, 1.15, 1.2, 1.4, 1.5 en 1.14 waarvan die laaste vier ellipties gebruik is.

2.3 vestig: 1.6, 1.7 en 1.9

2.4 bevestig: 1.13 en 1.16.

Die vertaling van die voorbeelde onder 2.2 en 2.3 met "begin" of "vestig" word versterk deur die kontekste waarin dit voorkom. Nida (1975:195) sê: "Most semantic units occur in conjunction with other units, and the meanings of such units can often be ascertained by noting the units which occur with them. In fact, it is from linguistic contexts that meanings of a high proportion of lexical units in active or passive vocabularies are learned." Dit dra dus veel gewig dat Tertullianus so dikwels saam met *dedicare* woorde gebruik wat "eerste", "van die begin af" of "nuwigheid" aandui: *Primum* (1.1), *in primordio* (1.3), *primus* (1.5), *a primordio, priora* (1.7), *primum* (1.8), *primo* (1.9), *novitas* (1.10), *primordio* (1.15). Dit is veral belangrik waar ons die vertaling "begin" of "vestig" gekies het, wat vreemd is aan die vroeëre gebruik van *dedicare*. (In *Marc 4.14.1* word *dedicavit* selfs gebruik saam met *coepit* Tog is dit myns insiens geforseer om *dedicavit* in hierdie konteks weer te gee met **het begin**. Die vertaling **het geheilig** lyk hier meer aanvaarbaar.)

3 Die betekenis van *dedicare* soos aangegee deur verskillende woordeboeke.

3.1

Aangesien die **Oxford Latin Dictionary** (hierna genoem **Oxford**) doelbewus Christelike skrywers uitsluit, is dit altyd baie nuttig wanneer 'n mens moet besluit oor die "nuutheid" van gebruike deur Christelike skrywers. Die volgende betekenis word aangegee vir *dedicare*:

- 1.om duidelik te maak
- 2.om op te dra (aan) met godsdienstige rites, wy
 - b. om 'n heiligdom te wy
 - c. om seremonieel te open, inwy
- 3.om te bestem vir 'n spesifieke gebruik, wy (aan)

b. om op te dra (bv. 'n boek aan 'n persoon)

c. om toe te vertrou (aan 'n geskrif, bv.)

3.2

Die *Thesaurus Linguae Latinae* (hierna genoem die *Thesaurus*) se eerste twee hoofde stem presies ooreen met dié van die Oxford, naamlik:

I *aliquid indicare, declarare, ostendere*, affirmare (iets bekend maak, duidelik maak, uiteensit, bevestig)

II. *certis formulis dicendis aliquid sacrum reddere*. [om met die sê van seker formules (woorde) iets te heilig (wy)]

Van II word eers 'n aantal voorbeelde gegee onder die hoof

A. *Proprie* (in eintlike sin) en dan volg:

B. *Translate, vi sacra ubique debilitata vel omnino deperdita*. (Oordragtelik, oral met verswakking of totale verlies van die betekenis van heiligheid)

1. *ponere, collocare, constituere, disponere, condere*. (plaas, 'n plek toeken, instel/benoem, orden, vasstel).

2. *destinare, offerre, addicere*. (bestem vir, opdra/aanbied aan, toewys aan/toewy.)

Hierdie laaste twee hoofde korreleer gedeeltelik met wat die **Oxford** onder nr. 3 aangee, maar dan voeg die **Thesaurus** 'n verdere inskrywing by:

3. *rem instituere, incohare, initiare, inaugurare, incipere, oriri, inde a TERT. et ITALA frequenter legitur*

[‘n saak instel/invoer, begin, begin/inwy, begin, ontstaan, (dit) word dikwels gevind (lett. gelees) vanaf Tertullianus en die **ITALA** (Latynse Bybelvertalings vroeër as die **Vulgaat**)]

Vervolgens haal die *Thesaurus* onder hierdie laaste hoof 'n hele aantal voorbeelde aan waarvan die eerste dan 'n aanhaling uit die **Itala** is (verderaan in hierdie artikel **Vetus Latina** genoem), Heb.

10.20, gemaak deur Mutianus, wat lui: *quam nobis dedicavit viam novam* waar *dedicavit* gebruik word vir die Grieks ἐνεκαίνισε, wat in Afrikaans lui: "wat vir ons die nuwe en lewende weg ingewy (1979: gebaan) het." In twee *codices* van die Vetus Latina (d, e) sowel as in die Vulgaat is *initiavit* gebruik. Hieruit sou 'n mens kon aflei dat in die tyd toe die Vetus Latina en die Vulgaat vertaal is, gebruikers van Latyn *dedicavit* en *initiavit* as sinonieme aangevoel het.

3.2.1

'n Paar belangrike punte wat oorweging verdien in verband met die chronologie van die **Thesaurus**, kom hier na vore:

3.2.1.1

Bogenoemde aanhaling kom voor in 'n vertaling wat Mutianus in die sesde eeu gemaak het van die werk van Chrysostomus (hom. 19.1) wat teen ongeveer 400 biskop van Konstantinopel was.

3.2.1.2

Daar is die moontlikheid dat hy die Bybelvers sommer self uit die Grieks vertaal het en toe die woord ***dedicavit*** gekies het.

3.2.1.3.

Dit is ook moontlik dat hy, met die Griekse teks voor hom, die Latynse teks uit sy geheue aanhaal en ***dedicavit*** gebruik omdat dit vir hom sinoniem is met ***initiavit***.

Op die tyd wanneer hy vertaal, is die Vulgaat reeds byna twee eeue voltooi. Is dit nie meer voor die hand liggend dat hy daaruit sou aanhaal nie? Dit blyk egter uit die werk van J.O. Smit (1948:46, 205) dat die Vulgaat ná aanvanklike sterk teenstand, in die vyfde en sesde eeu gebruik is náás die ouer vertalings en dat selfs in die volgende twee eeue die Vulgaat in sommige dele meer gereedelik erkenning gekry het as in ander. Eers in die negende eeu word gekonstateer dat die Vulgaat algemeen in gebruik is in die hele Latynse kerk. Die gebruik van 'n ouer vertaling deur Mutianus in die sesde eeu sou dus nie so buitengewoon wees nie.

3.2.1.4

Dit is dus heeltemal geregverdig om te sê dat daar 'n mate van twyfel kan bestaan of daar werklik 'n **Vetus Latina** -vertaling bestaan het wat *dedicavit* gelees het. Indien Mutianus inderdaad tog aanhaal uit so 'n vertaling, het ons nog steeds geen manier [Waszink (1947:277) vestig ook die aandag daarop] om bo alle twyfel vas te stel of hierdie vertaling wel ouer is as die werk van Tertullianus nie. Ons kan dus nie uitsluitel gee daaroor of Tertullianus begin het met die gebruik van *dedicare* in die betekenis van begin en of hy oorgeneem het uit 'n bestaande Bybelvertaling nie. Aangesien die **Thesaurus** die voorbeelde chronologies gee, is dit belangrik om daarop te let dat hierdie aanhaling uit die **Vetus Latina** die enigste is wat vóór dié uit Tertullianus aangegee word. Dan volg 19 voorbeelde van die gebruik van *dedicare* deur Tertullianus, wat ons reeds aangehaal het.

3.3.1

Die woordeboeke van Blaise (1954) en Lewis en Short (1907) se uiteensettings stem in die geheel soveel ooreen met die **Oxford** en **Thesaurus** dat hulle nie ook hier aangehaal word nie.

3.4

Aangesien daar in die moderne linguistiek soveel klem gelê word op die afbakening van woordbetekenis deur 'n vergelyking met sinonieme, vgl. Nida(1975:59 - 60, 203), is vervolgens Tertullianus se gebruike van *dedicare* in die betekenis van "begin" of "vestig" vergelyk met sinonieme wat die **Thesaurus** aangee, by wyse van definisie onder hierdie begripskategorie. Elke gebruik deur Tertullianus is telkens opgeweeg teen elkeen van die sinonieme om te besluit of dit in daardie konteks uitruilbaar sou wees. Die resultaat word saamgevat in die tabelle wat in die bylae na die artikel verskyn. Tabel 1a en tabel 1b gee die resultate wanneer die definisies van die **Oxford** as norm geneem is vir die betekenis van die sinonieme.

By die bestudering van hierdie tabelle val dit dadelik op dat nie in 'n enkele geval *dedicare* gelyk gestel kon word met *inaugurare* of *initiare* nie (volgens die **Oxford** se definisies van hierdie woorde). Dit laat dadelik die vermoede ontstaan dat ook hierdie woorde minstens 'n betekenisverskuiwing ondergaan het in die Christelike

letterkunde. Ten einde hieroor meer duidelikheid te kry, is hierdie twee woorde se definisies in die **Thesaurus** ook nagegaan. Dit lui so:

inauguro

1.*absol. vel impers. i.q. munere auguris fungi, augurium agere, respondere ex avibus.*

[absoluut of onpersoonlik: om die plig van die augur te verrig (augur: amptenaar belas met neem van voortekens) om voortekens te neem, om advies te gee deur na die voëls te kyk.]

2.*transitive i.q. auguriis adhibitis instituere, consecrare, ordinare*

(oorganklik, om te begin nadat voortekens geneem is, om te heilig, te bestem vir)

a loca (templum, urbem sim.)

[plekke ('n tempel, 'n stad of iets dergliks)]

b sacerdotes, consules sim. (i. consecrare, opp. nominare, creare sim;)

[priesters, konsuls en derglike (om lg. te wy, in teenstelling tot benoem, verkies of iets dergliks)]

As gevolg van die heidense konnotasie van sowel 1 as 2 kan nie een van hierdie gebruike van *dedicare* deur Tertullianus ooit sinoniem wees met *inaugurare* nie, behalwe as *auguriis adhibitis* weggedink word by die voorbeelde wat met +? gemerk is op Tabel 2.

Wat *initiare* betref, vind ons dat die **Thesaurus** definitief 'n verdere ontwikkeling in die betekenis aandui as **Oxford**, want onder die hoof II *incipere* (begin) gee hulle:

A *cum vi praefigurandi* (met die betekenis van voorafskadu)

B *mera vi incohandi* (bloot met die betekenis van begin) m.a.w. soos Tertullianus *dedicare* gebruik. (Die voorbeelde wat hieronder aangehaal word, begin met Minucius Felix en Tertullianus, en is dus 'n nuwe betekenis wat met die Christelike literatuur begin.) Hiervolgens kan *initiare* 'n sinoniem wees van *dedicare* in die gebruike gemerk op Tabel 2.

4. Betekeniskomponente in vóór-Christelike gebruik en dié by Tertullianus.

Uit die voorafgaande is dit duidelik dat daar 'n betekenisverandering ingetree het. *Dedicare* word in die werk van Tertullianus soms nog in dieselfde betekenis gebruik as in die vóór-Christelike literatuur maar meer dikwels in die betekenis van "begin", "vestig" of "bevestig". Die vraag ontstaan altyd hoe so 'n oorgang plaasgevind het. Hiervoor bied Roensch (1871: 587) 'n baie aanneemlike verklaring na aanleiding van Suetonius se gebruik van *dedicare domum*, om 'n huis *in te wy*, dit wil sê *dit met godsdienstige rites te wy en dit te begin gebruik*.

Betekenis 2.1 (wy, heilig) kom wel voor, hoewel slegs 3 keer by Tertullianus en hier vind ons ook dat die betekeniskomponent van (heidense) *godsdienstige rites* verval, en slegs dié van *wy, heilig* oorbly.

Betekenis 2.2 (begin, 'n aanvang neem)

As ons nou 'n vergelyking maak tussen die betekeniskomponente aanwesig in (a) *dedicare domum* en (b) dié in Tertullianus se gebruike van *dedicare* as **begin**, kristalliseer die volgende uit. By (a) kry ons die volgende betekeniskomponente:

1. wy, heilig, met godsdienstige rites
2. 'n nuwe plek
3. begin gebruik / bewoon

By (b):

1. komponente van *wy, heilig met godsdienstige rites* verval,
2. komponente van *nuutheid* bly, maar *plek* word vervang met iets anders (bv. sintuie, gawe van Gees, mag, berou, ens.)
3. komponent *begin gebruik* word uitgebrei tot die *begin van enige handling* of selfs die onoorganklike *begin, 'n aanvang neem*.

Betekenis 2.3 en 2.4 (vestig en bevestig)

Tertullianus gebruik *dedicare* ook nog in die betekenis van *vestig* (2.3) en *bevestig* (2.4). Die verwantskap tussen die betekenisse van *begin*, *vestig* en *bevestig* kan so saamgevat word; *begin* dui op aanvang neem van of aanvang maak met, iets wat vroeër nie bestaan het nie, op 'n sekere tydstip; *vestig* bevat ook hierdie betekenis-komponent met die verdere implikasie dat wat begin is, voortduur; *bevestig* impliseer iets wat reeds bestaan wat op 'n tydstip bekragtig word. Diagrammaties kan dit so voorgestel word:

begin	X	
vestig	X	—————→
bevestig	—X—	—————→

X = tydstip

————→ = voortdurendheid

5. Gebruike van *Dedicare* ná Tertullianus

Voorts is dit van belang dat *dedicare* in betekenis 2.2 ná Tertullianus by minstens sewe skrywers aangetref word (volgens die voorbeelde aangehaal deur Blaise en die **Thesaurus**) Byvoorbeeld:

Cypr. epist.38.2 *dum dedicat lectionem*

(terwyl hy sy werk as voorleser begin) Baer (1928:125) vertaal: *mit dem Antritt seines Lektoramtes*.

Hier. epist. 39.1.5. *vox haec primum dedicata est in latrone*

(hierdie woord is die eerste keer gebruik teenoor/in die geval van die rower.)

quaest hebr. in gen. p. 41.26 *dominus noster dedicans regenerationem nostram ...*

(terwyl ons Here ons herstel/heil begin/van stapel gestuur het.)

In die **Vulgaat** kom *dedicare* 10 keer voor, maar telkens in die betekenis van *inwy*, *wy*, *heilig*, met die moontlike uitsondering van Heb. 9.18 waar die Afrikaanse vertalings lui: "ingewy" (1933) en "ingestel" (1985).

6 DEDICATOR

Die agentnaam wat van die werkwoord gevorm is, kom volgens die woordeboeke vóór Tertullianus net een keer voor, naamlik *CIL 10.7861 (inventor et dedicator posuit)* waar dit die betekenis het van *iemand wat iets opdra of wy*. Tertullianus is die eerste skrywer wat dit gebruik vir *stigter, grondlegger, iemand wat iets begin*. Twee voorbeelde hiervan kon opgespoor word in sy werk, naamlik:

1. In die *Apologeticum* kom dit een keer voor in die betekenis van grondlegger, iemand wat iets begin: 5.3: *Consulite commentarios vestros, illic reperietis primum Neronem in hanc sectam ... ferocisse. Sed tali dedicatore damnationis nostrae etiam gloriamur.* (Raadpleeg julle kronieke. Daar sal julle vind dat Nero die eerste was wat ... gewoed het teen hierdie sekte. Maar ons beroem ons selfs op so 'n grondlegger van ons veroordeling.)

2. In dieselfde betekenis kom dit voor in *Carn. 17.2: Ante omnia autem commentanda erit ratio, quo praefuit, ut dei filius de virgine nasceretur. Nove nasci debebat novae nativitatis dedicator.* (voor alles egter sal kommentaar gelewer moet word op die rede wat voorop staan waarom die Seun van God uit 'n maagd gebore moes word. Die stigter van 'n nuwe geboorte moes op 'n nuwe manier gebore word.)

In die lig van die hoë frekwensie van *dedicare* in die betekenis van *begin* by Tertullianus en van die gemak waarmee hy nuwe agentname vorm, is dit heeltemal aanvaarbaar dat hy ook **dedicator** opnuut kon gevorm het van die werkwoord soos hy dit self meesal gebruik het, vgl. Nelson (1979: 35 - 36).

Dedicator in hierdie betekenis kom ook ná Tertullianus by ander skrywers voor: *Petrus Chrysologus Serm. 96, Sacramentarium Leonianum 389, Ps. Origines 2.17.1.*

7. Samevatting

1. Tertullianus gebruik *dedicare* in die volgende betekenisse:

1.1 om te wy, te heilig

1.2 om te begin

1.3 om te vestig

1.4 om te bevestig

2. Met die uitsondering van een teksvers uit *Vetus Latina*-vertaling is Tertullianus die oudste bron waar *dedicare* gebruik word vir *begin*. Dit is dus nie moontlik om bo enige twyfel te bewys dat Tertullianus die eerste skrywer is wat *dedicare* so gebruik nie.

3. Aan die ander kant is dit ook nie moontlik om met die huidige gegewens tot ons beskikking met sekerheid te beweer dat daar wel 'n *Vetus Latina*-vertaling bestaan het wat *dedicare* so gebruik het nie.

4. Die woord *initiare* word in die Christelike literatuur ook gebruik in die betekenis van *begin*, en het dus ook 'n betekenisverskuiwing ondergaan as dit vergelyk word met die gebruik in die vóór-Christelike literatuur. Dieselfde kan egter nie sonder meer gesê word van *inaugurare* nie.

5. Tertullianus gebruik *dedicator* as 'n agentnaam, gebaseer op sy gebruik van *dedicare*, in die betekenis van *stigter, iemand wat begin, grondlegger*.

Soos met so baie woorde wat deur Tertullianus in nuwe betekenis gebruik word, is dit ook hier nie moontlik om hom onvoorwaardelik krediet te gee vir die skepping daarvan nie. Dis meer waarskynlik dat *dedicare* (en miskien ook *dedicator*) reeds so gebruik was deur die Latynsprekende Christene van sy tyd. Wat egter wel vasstaan, is dat hy hierdie gebruik bestendig deur dit op skrif te stel.

Bylaag - tabelle

TABEL 1a

Gebruik deur Tertullianus	MOONTLIKE SINONIEME		
	rem instituere	incohare	initiare
1.1 corpus dedicatur	+	+	-
1.2 dedicans sensus	-	+	-
1.3 somnus dedicatus	-	+	-
1.4 gratia (Spiritus Sancti) dedicata est	-	+	-
1.5 Moyses videtur dedicasse	+	+	-
1.6 divina bonitas dedicaretur	+	+	-
1.7 haec (evangelia) dedicata	+	+	-
1.8 homicidium dedicatum	+	+	-
1.9 nomen Domini dedicatum est	+	+	-
1.10 novitatem dedicavit	+	+	-
1.11 paenitentiam dedicavit	+	+	-
1.12 universitatem dedicatam (esse)	+	+	-
1.14 (potestatem) dedicavit	-	+	-
1.15 et primordia et merita dedicaverunt	+	+	-

Tabel 1a en Tabel 1b

Vervangbaarheid van *dedicare* met sinonieme aangegee deur *Thesaurus* (Volgens Oxford se definisies van sinonieme)

Bylaag - tabelle

Tabel 1b

Gebruik deur Tertullianus	MOONTLIKE SINONIEME		
	inaugurare	incipere	oriri
1.1 corpus dedicator	-	+	-
1.2 dedicans sensus	-	+	-
1.3 somnus dedicatus	-	+	+
1.4 gratia (Spiritus Sancti) dedicata est	-	+	-
1.5 Moyses videtur dedicasse	-	+	-
1.6 divina bonitas dedicaretur	-	-	-
1.7 haec (evangelia) dedicata	-	-	-
1.8 homicidium dedicatum	-	+	-
1.9 nomen Domini dedicatum est	-	-	-
1.10 novitatem dedicavit	-	+	-
1.11 paenitentiam dedicavit	-	+	-
1.12 universitatem dedicatam (esse)	-	+	-
1.14 (potestatem) dedicavit	-	+	-
1.15 et primordia et merita dedicaverunt	-	+	-

Tabel 1a en Tabel 1b

Vervangbaarheid van *dedicare* met sinonieme aangegee deur *Thesaurus* (Volgens Oxford se definisies van die sinonieme)

Bylaag - tabelle

Tabel 2

Gebruik deur Tertullianus	Moontlike sinonieme	
	initiare	inaugurare
1.1 corpus dedicatur	+	+?
1.2 dedicans sensus	+	
1.3 somnus dedicatus	+	
1.4 gratia (Spiritus Sancti) dedicata est	+	
1.5 Moyses videtur dedicasse	+	+?
1.6 divina bonitas dedicaretur		+?
1.7 haec (evangelia) dedicata		+?
1.8 homicidium dedicatum	+	
1.9 nomen Domini dedicatum est		+?
1.10 novitatem dedicavit	+	
1.11 paenitentiam dedicavit	+	
1.12 universitatem dedicatam (esse)	+	
1.14 (potestatem) dedicavit	+	
1.15 et primordia et merita dedicaverunt	+	

Tabel 2.

Vervangbaarheid van *dedicare* met *initiare* en *inaugurare* (volgens *Thesaurus* se definisies van die sinonieme.)

Bronnelys

- BAER, J. (vertaler) 1928.
Des Heiligen Kirchenvaters Caelius Cyprianus Briefe.
München: Josef Kösel.
- BLAISE, A. 1954.
Dictionnaire Latin - Française des Auteurs Chrétiens.
Turnhout: Brepols.
- DUTRIPON, F.P. 1976.
Vulgate editionis biblicorum sacrorum concordantia.
Hildesheim: AMS.
- LEWIS, C.T. & SHORT, C. 1907.
A Latin Dictionary. Oxford: Clarendon Press.
- MEYBOOM, H.U. (red.) 1931.
Oud-Christelijke Geschriften in Nederlandsche vertaling
XLVI. Leiden: A.W. Slijthof's.
- MOHRMANN, C. 1951.
Tertullianus Apologeticum en andere geschriften uit
Tertullianus' voor-Montanistischen tijd. Utrecht: Het Spec-
trum.
- NELSON, M.E. 1979.
Leksikologische en enkele semantische neologismen in die
Apologeticum van Tertullianus. M.A.-verhandeling.
Stellenbosch.
- NIDA, E.A. 1975.
Componential Analysis of Meaning. The Hague: Mouton.
- OXFORD LATIN DICTIONARY. 1968 - 1977.
Oxford: Clarendon Press.
- ROENSCH, H. 1871.
Das Neue Testament Tertullians. Leipzig: Fues's Verlag (R.
Reisland)
- SMIT, J.O. 1948.
De Vulgaat. Geschiedenis en herziening van de Latijnse
Bijbelvertaling. Roermond: Romen en Zonen.
- THESAURUS LINGUAE LATINAE. 1900 -
Leipzig: Teubner.
- WASZINK, J.H. 1947.
Tertulliani de Anima, Ed. with intr. & commentary.
Amsterdam: Meulenhof.